

Список використаних джерел

1. Перри С. Игры. Опыты. Самоделки.: Методическое руководство, подготовленное ЮНЕСКО-ЮНЕП / С.Перри, У.Талбот // Вестник Ас ЭКО. – 1997. – № 1-2 (13-14). – С. 9-62.
2. Головки О.Н. Теоретические и прикладные аспекты эколого-педагогической подготовки в высшей технической школе (на примере специальности «Экология и охрана окружающей среды») / О.Н.Головки, Е.В.Печенкина, В.А.Лей // Вестник СевГТУ. Вып. 90: Педагогика. – Севастополь: Изд-во СевНТУ, 2008. – 196 с. С. 94-102.
3. Мазур И.И. Путь к экологической культуре / И.И.Мазур, О.Н.Козлова, С.Н.Глазачев – М.: Горизонт, 2001. – 194 с.
4. Экологическая педагогика и психология: Учеб. пособие / С.Д.Дерябо, В.А.Ясвин. – Р-н-Д.: Феникс, 1996. – 480 с.

*М.М.Москалец,
начальник відділу кадрової роботи
та організаційно-документального
забезпечення, м. Дніпропетровськ*

**САМОКОНТРОЛЬ ЯК СПОСІБ УСПІШНОЇ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ
ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ В УМОВАХ ВИЩОЇ ШКОЛИ**

У статті відображено взаємозв'язок адаптації і сформованості навичок самоконтролю навчальних досягнень студентів як основи результативності навчання і подолання труднощів адаптаційного періоду.

Ключові слова: адаптація, самоконтроль, навчальні досягнення.

В статті показана взаємозв'язок адаптації і сформованості навичок самоконтролю учебных достижений студентов как основы результативности обучения и снижения трудностей адаптационного периода.

Ключевые слова: адаптация, самоконтроль, учебные достижения.

The correlation of adaptation and formation of self-control skills of students' educational achievements as a base of learning results and lowering of adaptive period difficulties is being elucidated in the article.

Key words: adaptation, self-control, educational achievements.

Освіта на сучасному етапі є визначальним засобом конкурентоспроможності людини. Сьогодні відбувається ріст кількості кваліфікованих робітників і неухильна їх незатребуваність у зв'язку з кризовими явищами суспільства.

Стає очевидною потреба у подальшому удосконаленні вузівського навчання і зростанні якості підготовки спеціалістів різних галузей. Відчувається необхідність модернізації професійної підготовки майбутніх спеціалістів в умовах вищої школи, в основі якої повинна бути не вузька спеціалізація, а комплексність. Потрібен професіонал, «...готовий до різноманітної діяльності, здатний самостійно ставити і вирішувати широкий спектр завдань в суміжних областях, а також реалізовувати повний цикл робіт

по досягненню самодостатнього результату» [1,с.128]. Важливою характеристикою сучасного професіоналу є його готовність до постійного самовдосконалення, професійної мобільності, самоконтролю і самооцінки особистих професійних досягнень.

Нові вимоги до робітника ускладнюють завдання вищої школи, навчальний процес якої усе частіше потребує компетентнісного підходу до його організації. Змінюється позиція майбутнього фахівця в освітньому процесі. Від нього вимагається більше самостійності в ухваленні рішень, виборі дій і відповідальності за них. Студентам потрібні не стільки знання самі по собі, які швидко застарівають, скільки розуміння того, що потрібно засвоїти за роки навчання у вищій школі, для досягнення успіху в професійній діяльності і кар'єрному зростанні.

Завдання полягає в тому, щоб вже з перших днів перебування у вищій школі готувати студентів до професійного зростання, самоствердження в професійному середовищі, розвивати позитивну навчальну і трудову мотивацію, оволодівати навичками самостійної роботи і самоконтролю за її результатами, здатністю адаптуватися до різних ситуацій виробничо-економічного середовища, в якому доведеться жити і трудитися.

Результативність рішення цієї задачі пов'язана з адаптаційними процесами і систематичністю самоконтролю в навчальній діяльності студентів.

Проблемам контролю і самоконтролю навчальної діяльності присвячено чимало досліджень філософів, психологів, педагогів, методистів. Вивчення й аналіз наукової літератури свідчать про те, що у різних підходах до тлумачення сутності самоконтролю враховують як його універсальність, так і специфіку. Так, П.Блонський визначав самоконтроль як розумову дію людини; М.Боришевський, Л.Жарова, О.Лінда, А.Сердюк, В.Чебішева розглядали його як рису особистості та вміння перевіряти свої дії і вчинки в діяльності і поведінці. Як структурний компонент діяльності людини трактували самоконтроль В.Давидов, А.Дусавіцький, Д.Ельконін, Л.Ітельсон. О.Савченко, Ю.Бабаків, Ю.Овакімян, Г.Собієва і вважали, що самоконтроль є частиною самостійної роботи учнів, яка спонукає їх виконувати навчальні завдання, усвідомлювати зміст навчального матеріалу, об'єктивно оцінювати результати навчання. Ш.Амонашвілі, Ц.Беришвілі, Т.Шамова та інші. визначали поняття «самоконтроль» як контроль-оцінює вміння учнів.

Питання формування дій самоконтролю, вміння здійснювати його в навчальній діяльності школярів достатньо всебічно і глибоко досліджувались у науковій літературі. Однак, на наш погляд, питання самоконтролю навчальної діяльності у вищій школі не отримали достатнього вивчення в науковій літературі. Проблема якості освіти припускає зміну позиції студента в навчальному процесі, перехід, особливо першокурсника, з позиції пасивного об'єкта навчання в позицію активного суб'єкта навчально-пізнавальної діяльності. Аналіз вузівської практики доводить, що контроль за навчальними успіхами й результатами навчання реалізує викладач, а не самі студенти. Причину такого положення слід шукати в неготовності майбутніх спеціалістів

до самоконтролю особистих навчальних успіхів, несформованості в них умінь здійснювати цей важливий ланцюг у структурі навчального процесу. У зв'язку з цим систематична, цілеспрямована робота щодо формування вмінь самоконтролю навчальної діяльності студентів є важливою частиною їх підготовки до самостійної, творчої професійної діяльності.

В умовах переходу вищої школи до кредитно-модульної системи навчання, коли різко зростає частка самостійної роботи студентів у навчальному процесі, необхідна розробка теоретичних засад формування вмінь самоконтролю у майбутніх фахівців, систематизації оптимальних способів організації ними контролю власних навчальних успіхів та їх оцінки. Проблема формування вмінь самоконтролю студентів навчальної діяльності не стала ще предметом спеціального дослідження з врахуванням змін, які мають місце у практиці вищої школи.

Проблема дослідження полягає у наявності протиріччя між гострою суспільною потребою формування навчальної діяльності, як умови становлення особистості громадянина і фахівця, що неперервно розвивається і відсутністю відповідних педагогічних технологій, котрі забезпечують запуск і управління навчальною діяльністю, у тому числі за безпосередньої участі студентів.

Метою статті є висвітлення взаємозв'язки адаптації першокурсників до навчальної діяльності та сформованості вмінь самоконтролю власних навчальних успіхів як основи якості й успішності професійного ставлення майбутніх спеціалістів.

Вагомий аспект вузівського процесу – це адаптація студентів до освітнього середовища, взаємодії з ним і самоконтроль навчальних дій по досягненню проєктувальних навчальних цілей та результатів. Ступінь адаптивної активності більшості майбутніх фахівців залежить від стратегії адаптивної поведінки студентів, їх вміння систематично здійснювати самоконтроль навчальних успіхів й готовності корегувати особисті навчальні дії у вузівському процесі.

На першому курсі навчання важливо не допустити розбіжності між очікуваннями першокурсників й характером навчальної діяльності. Неспівпадання між проєктувальних цілей та реальних засобів їх досягнення породжує розчарування, негативну навчальну мотивацію й низьку результативність навчальної роботи. Важливо, щоб цілі освітнього процесу були спрямовані не тільки на забезпечення психологічного комфорту, але й на те, щоб не допустити низького рівня залучення студентів до навчальної діяльності та самопрограмування особистої адаптивної поведінки.

ВНЗ виступає як динамічна, відкрита система, що саморозвивається і адаптується, діяльність якої заснована на дотриманні освітніх стандартів, постійному моніторингові й самоконтролі навчальних успіхів, орієнтована на освітні технології та принципи педагогічної взаємодії, співпраці і співтворчості у системі відношень «викладач-студенти».

Система якості підготовки студентів до майбутньої професійної діяльності й успішність адаптації до освітнього процесу залежить від

своєчасної кількісної і якісної оцінки результатів навчання кожного студента, моніторингу професійного зростання; реалізації самоконтролю й принципу корегувальних зворотних зв'язків на усіх етапах засвоєння освітньої програми й виробничих практик; відкритості освітнього середовища для усіх учасників педагогічного процесу. Успіхи й невдачі функціонування цієї системи залежать від ступеня активності й включення у навчально-пізнавальну діяльність кожного студента.

Як показує спостереження недоліки вузівської практики слід шукати в організації навчальної роботи першокурсників. Головна проблема полягає у тому, щоб визначити сукупність педагогічних дій й засобів, що спрямовують навчальну діяльність студентів, адаптацію їх до освітнього процесу, вірно продумати перехід від педагогічної дії до педагогічної взаємодії, співпраці і співтворчості в системі відношень «викладач – студенти», організацію оптимального моніторингу і самоконтролю за навчальними успіхами майбутніх спеціалістів.

Успішність адаптації її творчий характер у більшості залежить від позитивної навчальної мотивації й сформованості умінь самоконтролю у студентів. На жаль, позитивний настрій першокурсників швидко змінюється апатією, розгубленістю, втратою віри в особистісні сили. Це відбувається у тих випадках, коли немає чіткої постановки навчальних завдань, ясних вимог й систематичного контролю. Більшість першокурсників морально не готові до самостійної роботи, а тим більш до самоконтролю особистісних досягнень у навчальному процесі. Нерідко студенти не знають, з чого почати, як розподілити зусилля й час, не впевнені, що зможуть справитися з обсягом навчальної роботи. У кожного студента може бути індивідуальний поетапний графік роботи із зазначенням обсягу, термінів виконання, форм і видів контролю і самоконтролю результатів навчальної діяльності. Поетапне виконання завдань дозволяє оперативно відстежувати хід роботи, коректувати її, диференційовано оцінювати досягнуті результати.

В адаптаційних процесах, які виступають важливою умовою ефективності освітнього процесу, важливе місце повинен займати не тільки контроль зі сторони викладача, але, перш за все, самоконтроль студентів. Систематичний самоконтроль формує професійну відповідальність, дозволяє кожному студентові бачити перспективу особистісного професійного зростання, або його відставання, своєчасно приймати необхідні міри по подоланню труднощів, які мають місце в освітньому процесі.

Оволодіння навичками самоконтролю відбувається успішно за умови систематичного консультування та педагогічної підтримки з боку викладача, що дозволяє студентам успішно вирішувати наступні завдання:

- орієнтуватися в роботі з різними джерелами інформації й методами пізнавальної діяльності;
- своєчасно виявляти прогалини в знаннях і уміннях, вживання заходів з їх подолання;
- допомогти у формуванні раціональних прийомів навчальної роботи;

– виявляти недоліки в організації освітнього процесу і адаптаційні труднощі, які негативно впливають на професійне становлення студентів.

У роботі з першокурсниками необхідно стимулювати використання раціональних прийомів навчальної роботи і прийомів самоконтролю, що позитивно впливає на швидкість та характер адаптації студентів до вузівського процесу. Кожний успішно виконаний етап навчальної роботи, самостійно подолані труднощі позитивно впливають на професійне становлення студента, формують його характер, стиль діяльності, розвивають наполегливість у подоланні труднощів. Самооцінка і самоконтроль сприяють розвитку самокритичності, прагнення до нових навчальних успіхів.

Успішність адаптації першокурсників до вузівського процесу та його результативність визначаються рівнем активності студентів, яка залежить від уміння використовувати раціональні прийоми самоконтролю, прагнення засвоєння знання, але й до оволодіння уміньми з використання цих знань в практичних ситуаціях, професійної спрямованості. Необхідно з першого курсу не стільки надавати навчальну інформацію, скільки стимулювати у студентів потребу в оволодінні уміньми самостійно вибирати ефективні способи учіння, раціонально організувати навчальну роботу й своєчасно контролювати її результати.

Проведене дослідження серед студентів перших курсів економічної вищої школи показало, що досвід самостійного учіння та навички самоконтролю його результатів у них дуже обмежені, а загальнонавчальні уміньми, особливо самоконтролю, сформовані недостатньо, рівень розумової культури досить низький. Як показали результати опитування, більшість студентів не вміють раціонально поділити час між навчанням й відпочинком, не мають поняття про раціональні прийоми розумової діяльності, у тому числі й про самоконтроль особистісних навчальних досягнень. Так, 60% респондентів відчувають складності в навчальній роботі, не вміють конспектувати лекції, опрацьовувати їх зміст. Доповнюють його лише 16% опитаних студентів інформацію з посібників, систематизують отримані на навчальних заняттях знання лише 12%, використовують матеріал лекцій при підготовці до семінарів 6%. Більшість студентів вважають, що низьку адаптованість до навчального процесу, її формальний характер можна пояснити несформованістю загальнонавчальних умінь, у змісті яких важливе місце займають уміньми самоконтролю. Вихід із положення яке склалося бачать у подоланні лінощів (38%), підвищенні особистісної відповідальності за результати учіння (61%), раціональному плануванні часу (59%), оволодінні навичками самоконтролю.

Таким чином, зусилля викладачів при роботі зі студентами першого курсу мають бути орієнтовані на суб'єктність особистості, характер її навчальної мотивації, забезпечення умов для прояву активності й самостійності, систематичного навчання майбутніх спеціалістів навичкам раціонального самоконтролю. Необхідно змінити підходи до організації освітнього процесу й стимулювання творчої адаптації кожного студента до вузівського життя. Важливо систематично досліджувати результативність цих

процесів, проводити аналіз й самоаналіз навчальних досягнень, здійснювати оперативне корегування навчальної роботи її характеру й методики організації, щоб забезпечити емоційний комфорт й перетворити вузівський процес в цікаве та корисне діло. Адаптація й самоконтроль як важливі частини педагогічного процесу вищої школи, позитивно впливають на успішність й результативність професійної підготовки майбутніх спеціалістів.

Список використаних джерел

1. Фомин В.Н. К трехаспектной модели образовательного процесса / В.Н.Фомин // Высшее образование в России. – 2009. – № 12. – С. 127-131.

*В.А.Гаманюк,
канд. пед. наук, доцент,
Криворізький ДПУ*

МОВНА ОСВІТА В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

У статті аналізується вплив інтеграційних процесів та глобалізації на роль іноземних мов та підходи до їх вивчення у європейських країнах.

Ключові слова: мовна освіта, іноземна освіта, мовна політика, європейський мовний простір, диверсифікація мовної пропозиції, білінгвізм

В статье анализируется влияние интеграционных процессов и глобализации на роль иностранных языков и подходы к их изучению в европейских странах.

Ключевые слова: языковое образование, иноязычное образование, языковая политика, европейское языковое пространство, диверсификация предложенных для изучения языков, билингвизм

The article deals with influence of integration and globalization processes on the role of foreign languages and methods of their studying in European countries.

Key words: language education, foreign language education, languages politic, European languages space, diversification languages proposal, bilinguals

Інтеграційні процеси на європейському континенті стали поштовхом для пошуку ефективних шляхів до порозуміння у межах європейської спільноти. На порядку денному сьогодні окрім процесів децентралізації, інформатизації, демократизації та індивідуалізації суспільства ще й гуманізація, під чим розуміють „поєднання матеріальних і духовних рухів людського існування” [1]. Гуманізація суспільства передбачає суттєве підвищення освітніх стандартів, гуманітаризацію освітніх систем та виховання креативного молодого покоління. Вивчення іноземних мов та їхнє місце в системі шкільної освіти та у суспільстві в цілому є частиною гуманістичного підходу в освіті. Зрозуміло, що проблема гуманізації освіти в умовах потужних глобалізаційних процесів у світі є актуальною і для України, бо запровадження європейських норм і стандартів в освіті мають забезпечити європейську культурну ідентичність нашої держави та сприятиме її інтеграції до європейського та світового